

odnětí svobody v trvání nad 15 a do 25 let zase konstatuje, že jeho současná slovenská úprava může být v konkrétním případě pro pachatele nevýhodnější než před rokem 1990. Možná trochu neorganicky je až na samotný konec této kapitoly zařazena část věnovaná okolnostem zrušení trestu smrti v bývalém Československu. Autor tu upozorňuje, že k němu došlo bez rozsáhlejší abolicionistické kampaně, bez hlubší analýzy a diskuse odborníků, s využitím často povrchních a nepřesných argumentů, bez širší podpory veřejnosti (ale ta je tradičně a prakticky všude na světě spíše nakloněna přísnější represí) a především zásluhou politické reprezentace soustředěné kolem prezidenta republiky.

Ve třetí kapitole Robert Fico shrnuje argumentaci pro a proti preventivnímu působení trestu smrti. Dospívá k závěru, že se ani jedné straně nepodařilo přesvědčivě doložit svá tvrzení a že pokud by se tak stalo, byl by to asi rozhodující argument pro nebo proti trestu smrti.

Poslední kapitola je věnována rozboru vztahu trestu smrti a veřejného mínění. Autor v ní upozorňuje, že právě odvolávání se na tlak veřejného mínění slouží jako hlavní argument proti zrušení trestu smrti například v Japonsku, na Středním východě a v severní Africe, ale i na poznatek, že po zrušení trestu smrti vesměs poměrně rychle opadnou vášně a veřejnost o tuto otázku ztratí zájem. Připomíná také nepříliš četné průzkumy, provedené u nás v letech 1947, 1965–1966 a 1969, které ukazují, že u nás byla veřejnost nakloněna ukládání trestu smrti především za brutální zločiny jako je vražda, pohlavní zneužívání dětí a pod. Z vlastního experimentu se studenty Gymnázia v Topočanech dovodil, že veřejnost v této otázce vesměs nemá dostatek kvalifikovaných informací a je poměrně snadno ovlivnitelná. Zřejmě i proto se zdrženlivě staví k tomu, aby postoj veřejnosti rozhodujícím způsobem určoval trestní politiku státu (str. 98).

Robert Fico nechce chápat trest smrti čistě jen jako etickou kategorii, jak je v současnosti často prezentován, a staví se za praktický přístup. Snaží se dostat svému předsevzetí, vyjádřenému ve větě citované na začátku této mé informace, a pečlivě zkoumá všechny podstatné stránky problému a poctivě uvádí nejvýznamnější argumenty pro a proti trestu smrti i námitky proti nim. Přesto je poznat – a zcela pochopitelně – které argumenty jsou mu bližší a jsou tedy i jeho argumenty.

Útlá knížka Roberta Fica sice nepřináší žádný nový a zásadní argument do letitých diskusí o trestu smrti, rozhodně však stojí za přečtení.

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY. 1348–1998.

JUBILEJNÍ SBORNÍK. PRÁVNICKÁ FAKULTA UK, 1998, 326 S.

JAN FILIP

V roce 1998 slaví Univerzita Karlova a s ní její historicky trvalá součást – Právnická fakulta UK – 650 let svého trvání. Této příležitosti vedení fakulty a představitelé jednotlivých základních oborů vyučovaných na fakultě využili k tomu, aby odborně i široké veřejnosti předložili výsledky své práce, zhodnotili současný stav a aby se s ní současně podělili o své představy o tom, jakým směrem se budou základní právní obory dále ubírat.

Výsledek jejich práce je nazván prostě a výstižně „*Jubilejní sborník*“. Nebylo proto třeba složitě hledat označení, které by postihlo široké spektrum prezentované problematiky právní vědy a studijních oborů. Většina příspěvků je totiž koncipována na jednotně jako zamýšlení nad vývojem příslušného právního oboru nebo učební disciplíny, nad jejich současným stavem a záměry jejich dalšího vývoje. Historický pohled pochopitelně nejde u všech příspěvků až k roku 1348. Důsledně tak činí jen příspěvek J.R. Tretery „*Církevní právo v českých zemích a jeho výuka na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*“ (s. 249–261). Takový historický pohled by jednak odporoval dnešnímu pojetí výuky práva, kdy se o vývojové aspekty dělí jednotlivé obory se zbytnějším oborem historie v podobě řady kurzů dějin práva, jednak by řada oborů (např. ústavní nebo pracovní právo) k tomuto datu ani nedosáhla, neboť je spjata s jinými společenskými poměry, než panovaly v době založení Univerzity Karlovy.

V 90. letech se v literatuře hodně diskutuje o zvláštním druhu publikování v podobě tzv. Festschriftů. Bez ohledu na kritiku jejich počet stále roste a současně i jejich kvalita. Soustřeďují se v nich komplexní pohledy na problém, kterým se „*jubilant*“ celý život zabýval. Dávají autorům často z různých zemí možnost vyjádřit se k určitému problému, čímž vzniká cenný dokument pro komparaci mezi

státy, mezi různými obory i mezi různými historickými epochami. Domnívám se, že k lepším příkladům takové „jubilární literatury“ patří právě anotovaný sborník.

V Německu už byl učiněn i pokus zpracovat určitou teorii vydávání takových sborníků. Souhlasil bych přitom s jedním z jejich propagátorů (P. Habärlle), že fest-schripty mají a mohou odrážet „genius loci“ určité právnické fakulty. Myslím, že tento postulát se redakční radě sborníku na čele s děkanem prof. D. Hendrychem podařilo splnit. Sborník představuje jednotlivé obory studia, kromě toho však přibližuje čtenáři i historii Právnické fakulty UK, problémy jejího vývoje po roce 1989 (předmluva, pojednání o rehabilitacích, knihovna, počítačová síť, spolek Všehrd), otázky studijních programů (pregraduální a postgraduální studium) a zahraničních styků.

Možnosti této anotace pochopitelně neumožňují přiblížit všechny příspěvky sborníku. Každý z nich má svou hodnotu a různým způsobem naplňuje záměr redaktorů sborníku. Příspěvky se též liší svou délkou od stručných zamyšlení po delší hlubší rozbory. Uspořádání příspěvků vychází zhruba ze schématu: civilní obory (mimo obchodní právo), veřejnoprávní disciplíny, historie, evropské právo, teorie práva, ekonomie a finance (spolu s obchodním právem), kriminalistika, církevní právo a příspěvky týkající se fakulty jako takové.

Sborník otevírá zásadní příspěvek M. Knappové a J. Švestky, který se zabývá otázkami rekodifikace českého soukromého práva (s. 9–29). Lze jej doporučit každému, kdo se zajímá o problematiku přípravy občanského zákoníku. Autoři zde podávají přehled všech podstatných problémů, které je třeba v této souvislosti řešit jako jsou vztah soukromého a veřejného práva, koncentrace úpravy v jednom kodexu nebo více kodexech jako dnes, vztah takového kodexu k doplňujícím úpravám, jeho obsah a návaznost na problémy obchodního, rodinného, soutěžního, pracovního práva a mezinárodního práva soukromého. Činí tak i z pohledu srovnání s jinými státy (Nizozemí, Quebec v Kanadě, Francie, SRN, Rakousko atd.) a z pohledu historického a konečně z hlediska důsledků možného přijetí České republiky do Evropské unie. Na to navazuje příspěvek M. Kalenské a P. Tröste- ra ke vzniku, postavení a perspektivám dalšího vývoje českého pracovního práva, který zaujme zejména tím, jak hájí (s. 44n) samostatné postavení zákoníku práce proti počátečním představám komise o začlenění pracovníprávní problematiky do připravovaného civilního kodexu. S. Radvanová na podkladě sociologických a demografických údajů sleduje 200 let vývoje rodiny a manželství a jejich právní úpravy. I její příspěvek končí diskusně vyjádřením se k zachování samostatnosti právní úpravy vztahů v této oblasti (s. 57n.). V příspěvku k vývoji českého autor- ského práva (J. Kříž) je zkoumána potřeba jeho nové úpravy v závislosti na rozvoji techniky a evropeizaci této oblasti práva. Seznamuje nás s prvními výsledky spo-

lupráce praxe a teorie na přípravě věcného záměru nového autorského zákona. Příspěvek A. Winterové není komplexně oborový. Autorka v něm sleduje jeden z klíčových problémů civilního procesu – hledání „pravdy“ před soudem z různých pohledů za posledních 100 let. Dochází k závěru o potřebě vrátit se k jasné legis- lativní diferenciaci sporného procesu, založeného na zásadě projednací a dispoziční a nesporného procesu, založeného na zásadě vyšetřovací a oficiality (s. 74). Tento závěr je v mnohém aktuální i pro řízení před Ústavním soudem, který často v řízení o ústavních stížnostech působí více jako ombudsman než soudní orgán ochrany ústavnosti. K problematice soukromého práva patří i stručný příspěvek S. Plívy k obchodnímu zákoníku a výuce obchodního práva (s. 208–211).

Příspěvky z oborů veřejného práva v užším smyslu vycházejí ze společného záměru představit vývoj ústavního práva (V. Pavlíček) a správního práva (V. Mi- kule) a jeho perspektivy (D. Hendrych). V. Pavlíček v instruktivním pojednání podává přehled pohledů na ústavní právo za posledních sto let, kdy bylo třeba klást důraz jak na instituce státu, tak i na zajištění práv a svobod jedince. V. Mi- kule se obdobně zabývá studiem správního práva od roku 1766, když poukazuje na klíčové práce oboru až do roku 1968 a poté se věnuje jeho analýze z pohledu představitelů normalizačního režimu. D. Hendrych poté nastiňuje současný stav oboru a jeho další perspektivy z hlediska evropského srovnání. Závěr inspirativní- ho příspěvku zdůrazňuje, že bez úspěšné reformy správního práva není možná ani úspěšná reforma veřejné správy (s. 105).

Oblast trestního práva je zastoupena studií O. Novotného k problematice ko- difikace trestního práva na pozadí vzestupu kriminality. Zdůrazňuje přitom roli trestního práva, které by mělo být subsidiární k civilněprávní ochraně (A. Miříč- ka). V této souvislosti se zabývá klíčovou otázkou trestů a vymezení trestného činu a jeho vztahem ke správnímu deliktům. Zde aktuálně poukazuje na skutečnost, která nutně bude dříve či později předmětem řízení před Ústavním soudem, když výše pokut ve správním trestání může vysoce překračovat výši peněžitého trestu (s. 117). Příspěvek J. Štěpána k evropskému trestnímu řízení a rekodifikaci trest- ního řádu (s. 126–142) ústí do formulace základních změn, které souvisí s vývojem v Evropě. J. Musil poté sleduje význam výuky kriminalistiky.

Dějiny práva zastupuje myšlenkově bohatý a podnětný příspěvek V. Urfuse, který je však spíše zamyšlením nad posláním výuky a studia právních dějin. Na něj navazuje z jiného pohledu J.R. Tretera, který sleduje sedm století výuky církevního práva v našich zemích, což se ovšem v jeho pojetí prakticky rovná Právnické fakultě UK (zřejmě i proto píše brněnskou fakultu zásadně s malým „p“). Jeho příspěvek je především přehledem jednotlivých osobností, které u nás tento obor pěstovaly.

J. Zemánek se prezentuje s úvahou o evropské dimenzi univerzitního právníc-

kého vzdělání, což je dnes často pojednávané téma v řadě zemí. Současně se však zabývá i dopady tohoto procesu na soudní rozhodování, kde oceňuje to, že Ústavní soud klade důraz ne na reprodukci spisu, nýbrž na právního zhodnocení případu a využívá přitom i jiných normativních systémů. Z jiného pohledu se k této otázce vrací L. Tichý v příspěvku o evropském právu jako autonomním právním systému a jeho výuce. Osobnost internacionalisty A. Hobzy nám přibližuje M. Potočný.

Oblast teorie a filosofie práva je zastoupena příspěvkem J. Boguszaka k nesmírně aktuální problematice hodnot, norem a právních principů, A. Gerlocha k záměrnosti a spontánnosti v působení práva a M. Slámy k postavení právní filosofie na Právnické fakultě UK. Národohospodářské obory jsou představeny v obsáhlém příspěvku E. Němečka o finanční vědě a jejich představitelích na Právnické fakultě UK a I. Tomaziče k výuce národního hospodářství.

Jak jsem uvedl na počátku, není posláním a ani ambicí této anotace, hodnotit jednotlivé příspěvky. Domnívám se však, že tento jubilejní sborník je důstojným připomenutím 650 let existence Právnické fakulty UK. Jednotlivé příspěvky svým instruktivním pohledem mohou pomoci k orientaci v historii i současnosti jednotlivých právních oborů a jsou tak zachycením současného stavu našeho práva a právní vědy, za jejichž úroveň jubilující fakulta výraznou měrou odpovídá a k jejichž zlepšení může díky svému vědeckému a pedagogickému potenciálu v budoucnosti opět přispět.

ANOTACE

PETER BLAHO, IVAN HARAMIA, MICHAELA ŽIDLICKÁ: ZÁKLADY ŘÍMSKÉHO PRÁVA.

BRATISLAVA, UNIVERZITA KOMENSKÉHO 1997. 483 S.

DALIBOR JANIŠ

Studium římského práva, které ještě nedávno stálo poněkud na okraji zájmu, se v poslední době opět prosazuje. Důkazem je několik nedávno vydaných učebnic a příruček věnovaných právě tomuto oboru. Jednou z nich je i předložená objemná publikace. Jak autoři sami uvádějí, jejich cílem nebylo napsat klasickou učebnici římského práva, ale příručku zaměřenou na historii a nejdůležitější instituty římského práva soukromého. Předložený učební text naopak vyžaduje předchozí podrobnější studium učebnice.

Práce je věnována v souladu se studijními požadavky pouze na římské právo soukromé, přičemž není syntézou celého římského soukromého práva, ale zaměřuje se na základní a důležité instituty, termíny a pojmy. Celá práce je bohatě a velmi přehledně rozčleněna na jednotlivé části, kapitoly a podkapitoly.

První část je věnována pojmu právo, struktuře a systému římského práva soukromého a jeho pramenům. Obsahuje dále nástin vývoje římského práva ve středověku, rozebrán je jeho vliv na národní práva jednotlivých států v novověku a pozornost je věnována také vědeckému zpracování římského práva od 11. až do 20. století.

Druhá, obsáhlejší část je rozčleněna podle základních okruhů soukromého práva tak, jak byly pojímány již v antickém Římě – právo týkající se osob (jejich právní postavení, rodinné a dědické právo), věcí (věcné a závazkové právo) a žalob (procesní právo).